

BUỒN VUI TRONG MỘT CHUYẾN MỞ ĐƯỜNG

Cố AH Phạm Nghi

... Tôi tốt nghiệp Cán Sự Công Chánh năm 1931. Tôi phải vào Huế về Nha Công Chánh làm việc để chờ bổ dụng. Chờ độ nửa tháng thì nhận được giấy bổ đi Pleiku. Pleiku hồi ấy nước độc lắm. Con nít rất khó nuôi. Dân số khoảng hơn một ngàn mà rất ít trẻ con.

Đổi lên Pleiku 5 tháng tôi mới có nghị định ăn lương cán sự. Các bạn đồng khóa với tôi đã được bổ đi làm ăn lương cán sự công nhật, mỗi tháng gần cả trăm bạc. Còn tôi, vì trước khi vào học công chánh tôi là ngạch thư ký nên phải ăn lương thư ký, mỗi tháng 50\$. Sau 5 tháng làm việc tôi mới chính thức ăn lương cán sự.

Lúc này tôi không phải làm đâu xa, chỉ ở phòng giấy hay làm những việc loanh quanh thị xã Pleiku. Qua đến tháng 11 âm lịch năm ấy, trời đã hết mưa, tôi mới đi nhắm xa, tướt đến Dakpek cách Pleiku gần 200 cây số, để mở quốc lộ 14. Từ Pleiku lên Kontoum 50 cây số, từ Kontoum đến Daksy 50 cây số, từ Daksy đến Dakxut 50 cây số và từ Dakxut đến Dakpek hơn 25 cây số nữa. Tôi đi chuyến này có thầy trắc lượng viên tên Nguyễn Thiệp, một người cai tên là An và 2 người phu, người kinh, để cầm mĩa và nấu ăn.

Hồi ấy Trưởng Ty Công Chánh là một người Pháp tên là Guillerme đã già, gần về hưu. Ông ta có vợ ở bên Pháp và không có con. Ông nổi tiếng là người keo kiệt khó chịu.

Đến ngày đi, tôi phải dậy thật sớm, độ 4 giờ sáng đã phải có mặt tại sở, mang theo đủ thứ vật dụng áo quần, gạo, thức ăn. Tôi ngồi xe với Trưởng Ty, Thầy Thiệp, Cai An và 2 người phu cùng máy móc và vật dụng thì chất lên một chiếc cam-nhông. Khi đến Kontoum thì xe nghỉ lại, chờ ông trưởng ty ra chỉ thị cho ông Trữ, đốc công, phụ trách thành phố Kontoum để giao việc cho kíp đi nhắm đường. Đến 9 giờ thì xe chạy, đến Daksy đã 11 giờ trưa. Tất cả nghỉ lại ăn trưa; ông Trưởng Ty thì vào ăn trong đồn Daksy, tôi và anh em ra quán ăn và nghỉ trưa. Đến 2 giờ chiều

thì xe bắt đầu chạy và chạy luôn một mạch lên đến Dakpek vào khoảng 6 giờ chiều. Tuy Dakpek cách Daksy khoảng 75 cây số nhưng vì đường xấu nên xe phải đi mất 4 tiếng đồng hồ. Dakpek là tên một con sông. Chung quanh không có làng mạc dân cư. Từ ngày mở quốc lộ 14, chính phủ bảo hộ bắt phạm nhân đi làm mới có mấy cái trại cho lính và phạm nhân ở. Khi toán người của công chánh lên đó, ông Ty trưởng phải vào trại nói với trại trưởng cho ở và họ đi gọi người Thượng ở cách xa đó đến làm xâu, để họ phụ phác cây cỏ bụi bờ để mở đường. Đến sáng mai ông Ty trưởng dẫn tôi và thầy trắc lượng viên lên sông Dakpoko, cách đó khoảng 5 cây số để chỉ công việc rồi trở lại Dakpek. Cơm nước xong, 2 giờ chiều ông Trưởng Ty lên xe về Kontoum rồi Pleiku, hứa 1 tháng sẽ cho xe chở cá lên cho cả kíp ăn một lần. Tôi và kíp nhắm đợi 3 ngày để có đủ người mới bắt đầu công việc. Đến ngày thứ 3, có 1 toán 10 người Thượng do ông chủ làng dẫn đến. Sau khi nhận người rồi tôi và cả đoàn dọn lên Dakpoko, dựng trại ở cho gần chỗ làm. Lúc đầu chưa có trại, tôi và toán nhắm cùng nhóm người Thượng vào ở bên trong trại của một ông Quản, người Rhadé biệt phái để coi một kíp người Thượng tu bổ đường sá. Ở được một tuần thì chỗ nhắm xa dần nên cả toán phải làm trại lấy để ở ngay chỗ làm việc cho tiện. Đi theo kíp nhắm lần này có 3 người lính người Sédang để điều khiển phu người Thượng và để khi nào kíp này hết phiên xâu thì họ đi kêu kíp khác.

Đi nhắm như thế này thì vất vả lắm, nhưng lắm khi cũng thú. Nhiều khi nghe gà rừng gáy tận bên hè nhà, chiều lại nghe công kêu tứ phía, đêm đêm có cả tiếng chúa sơn lâm. Ăn uống thì ngoài các thực phẩm mang theo, mình có thể mua gà hay heo nhỏ trong các làng Thượng. Rau thì sẵn có ngoài rừng, thứ gì người ta ăn quen thì mình cũng ăn theo. Ngon nhất là bắp cây thiên tuế, phần non, đem luộc, ăn với bơ là ngon tuyệt. Gạo cũng có thể mua thêm trong làng. Cá khe, người Thượng bắt được đem bán cho cũng thêm chất tươi.

Thấm thoát mà đoàn nhắm đã đi được gần 2 tháng. Ngày 25 tháng Chạp, có xe ở Ty lên chở cho anh em về Pleiku ăn Tết. Qua đến ngày mồng 10 anh em lại lo sắm sửa vật thực trở lên Dakpek đi nhắm lại. Đi kỳ này ông trưởng ty dặn là đến đầu tháng 5, mùa mưa bắt đầu ông mới cho xe lên chở đoàn về. Về mùa mưa, vùng này mưa liên miên có khi suốt tháng không đi làm được. Vì vậy khi qua tháng 5 chúng tôi